

UČENJE Z GLASBENIM ZAPISOM IN BREZ ZAPISOV

ANJA FIJAVŽ

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, Slovenija
anja.fijavz@student.um.si

V tem poglavju se osredotočamo na to, kako lahko poučevanje glasbenega pouka izvajamo z glasbenim zapisom ali brez zapisov. Glasba krepi procese učenja in kognicije ter ima dolgoročen vpliv na razvoj možganov. Igranje z notnim zapisom izboljšuje delovanje leve možganske hemisfere, igranje brez notnega zapisa pa izboljšuje delovanje desne možganske hemisfere. Vključevanje notnega zapisa v glasbeno izvajanje izboljšuje kognitivne procese v glasbi, vedenje, jezikovne zmožnosti in sposobnosti samostojnega učenja. Glasbeno izvajanje brez notnih zapisov krepi ustvarjalnost, originalnost in zmožnost ustvarjanja kakovostnejših zvokov. Pri poučevanju glasbe brez glasbenih zapisov lahko učitelj na razredni stopnji uporablja različne tehnike poučevanja, poudarjena je vloga organizacije pouka glasbe v skladu s potrebami učencev.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pef.3.2025.14](https://doi.org/10.18690/um.pef.3.2025.14)

ISBN
978-961-286-993-9

Ključne besede:
glasbeni zapis,
posluš,
možgani,
glasbena pismenost,
metode učenja

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.pef.3.2025.14](https://doi.org/10.18690/um.pef.3.2025.14)

ISBN

978-961-286-993-9

Keywords:

musical notation,
hearing,
brain,
musical literacy,
learning methods

LEARNING WITH AND WITHOUT MUSICAL NOTATION

ANJA FIJAVŽ

University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Slovenia
anja.fijavz@student.um.si

This chapter focuses on teaching music lessons with and without the use of musical notation. Music strengthens learning processes and cognition, having a long-term impact on brain development. Playing with musical notation enhances the functioning of the left hemisphere of the brain, while playing without musical notation benefits the functioning of the right hemisphere. Incorporating musical notation in performance improves cognitive processes in music, behavior, language abilities, and independent learning skills. On the other hand, performing music without sheet music fosters creativity, originality, and the ability to produce higher-quality sounds. When teaching music without notation, teachers can employ various techniques tailored to the class level, emphasizing the importance of organizing lessons according to students' needs.

University of Maribor Press

1 Uvod

Učenje z glasbenim zapisom ima v današnjem izobraževalnem sistemu pomembno vlogo za razvoj vedenja, glasbenega zaznavanja, izražanja, jezikovnih sposobnosti in tudi preostalih kompetenc. Pomembno vlogo pa ima tudi učenje brez glasbenih zapisov, ki spodbuja ustvarjalnost in originalnost glasbenega izražanja. Glasba je precej kompleksna sposobnost, saj vključuje veliko različnih kognitivnih procesov. Zato je pri pouku glasbe treba učence naučiti številne spretnosti. Ena izmed zahtevnejših glasbenih spretnosti je sposobnost branja glasbenih zapisov. Za to spretnost je potrebnega veliko učenja in namerne vaje, a kljub temu te spretnosti številnim učencem po več letih urjenja še vedno primanjkuje. Za učitelje razrednega pouka, ki poučujejo glasbeno umetnost, je pomembno razumeti, kako se otroci učijo glasbenega zaznavanja in izražanja z ali brez glasbenih zapisov, saj učitelji pogosto opažajo, da imajo učenci pri učenju z glasbenimi zapisi ali brez zapisov različne izkušnje in spretnosti. Tako lahko prilagodijo metode poučevanja, s katerimi bodo učencem omogočili čim boljše napredovanje na tem področju.

2 Učenje z glasbenim zapisom in brez zapisov

Kot kaže raziskava, ima učenje z glasbenim zapisom ali brez njega pomemben dolgoročen učinek na razvoj možganov. Glasba izboljšuje učenje in kognitivne procese. Kadar v igranje vključimo notni zapis, se povečuje aktivno delovanje leve možganske hemisfere, medtem ko igranje brez glasbenega zapisa spodbuja aktivno delovanje desne možganske hemisfere (Ross idr., 2013).

Ena izmed raziskav je pokazala, da pri glasbenikih začetnikih grafični zapis poveča uspešnost glasbenega izvajanja v primerjavi s klasičnim zapisom. Ta raziskava kaže, da je pomembna tudi povezava med slušnimi in nevronskimi mrežami (McLachlan idr., 2010).

Poleg tega ugotovitve kažejo, da se lahko tudi neglasbeniki naključno naučijo glasbene kompetence branja z notami. To vpliva tudi na podobnost vedenja z izurjenimi glasbeniki. Kljub temu pa imajo glasbeno sposobnejši učenci pri izvajanju raje notni zapis, medtem ko manj sposobni učenci še vedno raje igrajo po posluhu. Rezultati te raziskave pokažejo zanimive ugotovitve, namreč skupina, ki se je učila po posluhu, je ustvarila kakovostnejši zvok v primerjavi s skupino bolj usposobljenih glasbenikov, ki so uporabljali notni zapis pri svojem ustvarjanju (Iorio idr., 2022).

2.1 Prednosti in slabosti učenja z notnim zapisom

Obstajajo številne študije, ki podpirajo trditev, da ima branje glasbenega zapisa številne prednosti za posameznika. Dolgotrajna študija v osem letih raziskovanja ugotavlja, da učenje razumevanja notnega zapisa in njegova uporaba, pomembno vplivata na simbolno vedenje in glasbeno dožemanje. Rezultati so pokazali, da sta se z izboljšanjem učenja notnega zapisa pri učencih skladno izboljšala tudi simbolno vedenje in glasbena percepcija (Elkoshi, 2007).

Učenje glasbenega zapisa pa lahko ima pomemben vpliv tudi na učenje jezika. Ker sta pomembno povezana, lahko ta pri jeziku poveča sposobnosti in spretnosti pri izgovorjavi, izboljšuje vizualno predstavljenost pri slušnem razumevanju in podpira samostojno učenje (Mompean, 2015).

Kot kažejo rezultati, pa se učenje glasbenega zapisa močno povezuje tudi z učenjem abecede, saj oba procesa učenja temeljita na asociacijah in konvencijah, pravilih. Raziskava nam pove, da imajo otroci z disleksijo, zaradi primanjkljaja asociacij in konvencij pogosto težave pri učenju glasbenega zapisa in učenju abecede. V raziskavi so bili za njeno učinkovitost vključeni tako otroci z motnjo disleksije kot tisti brez nje. Otroci z disleksijo potrebujejo bistveno več časa za učenje glasbenega zapisa kot otroci brez nje. Prav tako pa so otroci z disleksično motnjo naredili precej več napak (Jaarsma idr., 1998).

Ugotovitve kažejo, da razumevanje glasbenega zapisa prispeva k pouku plesnega izobraževanja otrok. Vključevanje glasbenega zapisa v ples izboljša otrokove sposobnosti prepoznavanja in izvajanja gibov. Pri otrocih se poveča tudi ustvarjalnost (Warburton, 2000).

Kljub vsem prednostim, ki jih kažejo raziskave, pa se pojavljajo tudi pomanjkljivosti pri učenju z branjem notnega zapisa. Ena izmed teh je velik napor, ki ga je treba vložiti v proces učenja glasbenega zapisa. Pomanjkljivost pa se lahko pojavi tudi v komunikaciji med glasbenimi izvajalci (Kanno, 2007).

2.2 Tehnike poslušanja in učenja po posluhu

Za splošni glasbeni razvoj je pomembno tudi razvijanje veščine poslušanja in igranja po posluhu, saj te vključujejo razvoj zapletenih kognitivnih procesov. Razvijanje kompetenc poslušanja in igranja po posluhu pa ima pomemben vpliv na izboljšanje poslušanja tudi na ostali pouk (Vandergrift, 2004).

Študija je pokazala, da učenje melodij na uho v neznanih tipkah pomembno izboljša sposobnosti igranja po posluhu in pripravi učence na igranje s pomočjo glasbenega zapisa na teh tipkah. Zato je pomembno vključevanje učnih dejavnosti, ki temeljijo na sluhu, vključno z učenjem po posluhu (Musco, 2010).

Za učenje po posluhu pa lahko uporabljamo različne tehnike učenja, kot so poslušanje brez igranja, igranje posameznih not in eksperimentiranje igranja po posluhu (Varvarigou idr., 2015).

3 Zaključek

Ugotovitve tega poglavja jasno kažejo, da se prednosti pojavljajo tako pri učenju z glasbenimi zapisi kot tudi brez njih. Zato je uporaba obeh pristopov učenja nujna za doseg vseh kompetenc poslušanja in izražanja pri glasbenem pouku, kar se je izkazalo za učinkovito v praksi. Učenje z glasbenim zapisom pomembno izboljšuje simbolno vedenje, glasbeno percepcijo, komunikacijske in jezikovne sposobnosti, plesno izražanje in podpira samostojno učenje. Učenje brez glasbenih zapisov pa izboljšuje učenčevo ustvarjalnost in originalnost. S poudarkom na prednostih učenja z glasbenimi zapisi ali brez njih lahko učitelji z uporabo raznovrstnih metod in tehnik poučevanja učinkovito izboljšajo glasbene sposobnosti in spretnosti učencev.

Literatura

- Elkoshi, R. (2007). The effects of in-school stave notation learning on student's symbolising behaviour and musical perception. *Music Education Research*, 9(3), 355–371. <https://doi.org/10.1080/14613800701587704>
- Iorio, C., Šaban, I., Poulin-Charronnat, B. in Schmidt, J. R. (2022). Incidental learning in music reading: The music contingency learning task. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 76(2), 429–449. <https://doi.org/10.1177/17470218221092779>
- Jaarsma, B. S., Ruijsenaars, A. J. J. M. in Van den Broeck, W. (1998). Dyslexia and learning musical notation: A pilot study. *Annals of Dyslexia*, 48, 137–154. <https://doi.org/10.1007/s11881-998-0007-4>

- Kanno, M. (2007). Prescriptive notation: Limits and challenges. *Contemporary Music Review*, 26(2), 231–254. <https://doi.org/10.1080/07494460701250890>
- McLachlan, N. M., Greco, L. J., Toner, E. C. in Wilson, S. J. (2010). Using Spatial Manipulation to Examine Interactions between Visual and Auditory Encoding of Pitch and Time. *Frontiers in Psychology*, 1(233). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2010.00233>
- Mompean, J. A. (2015). Phonetic Notation in Foreign Language Teaching and Learning: Potential Advantages and Learners Views. *Research in Language*, 13(3), 292–314. <https://doi.org/10.1515/rela-2015-0026>
- Musco, A. M. (2010). Playing by Ear: Is Expert Opinion Supported by Research? *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, (184), 49–64. <https://doi.org/10.2307/27861482>
- Ross, V., Mohd-Zain, Z., Murat, Z. H., Buniyamin, N. in Lias, S. (2013). Hemispheric brainwave activity of violinists performing with music notation and without music notation. *Science and Information Conference*, 467–471. <https://www.researchgate.net/publication/261203756>
- Vandergrift, L. (2004). Listening to learn or learning to listen? *Annual Review of Applied Linguistics*, 24(1), 3–25. doi: 10.1017/S0267190504000017
- Varvarigou, M. in Green, L. (2015). Musical learning styles and learning strategies in the instrumental lesson: The Ear Playing Project (EPP). *Psychology of Music*, 43(5), 705–722. <http://dx.doi.org/10.1177/0305735614535460>
- Warburton, E. C. (2000). The dance on paper: The effect of notation-use on learning and development in dance. *Research in Dance Education*, 1(2), 193–213. <https://doi.org/10.1080/713694267>